

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Strauchi[i] Jcti Amoenitatum Juris Canonici Semestria duo

Johannis Strauchi[i] Jcti Amoenitatum Juris Canonici Semestre alterum -
Cum Indicibus

Strauch, Johann

Jenae, 1674

Ecloga VII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10241

Amœnitatum Juris Canonici

Semestre alterum.

ECLOGA VII.

Ad Titulum XIV. De etate & qualitate & ordine Præficiendorum.

CAPUT I. ad rubricam.

S U M M A R I A.

1. Cujacii encomium.	5. Leges annaria. Lex Villia,
Clogionis.
2. Ætatis variæ acceptiones.	6. Leges annariæ in Ecclesiâ.
3. Vocabulum, ætas, tribuitur etiam inanimatis.	7. Concilii Tridentini novum jus.
4. Ætatis humanæ intervalla.	

Cujacius, quem non minus verè, quam Cujacii scitè Mauſacus in Harpocratiſatione, ſolum in præcellentiâ jure Conſulem ſine collegâ dici oportere cenſet, ætatis vocabulum variè in jure Romano accipi docet. Quandoque enim pupillarem ætatem deſignari, ut cum in pœna libus judiciis ætati ſuccurri dicitur. Quandoque pubertatem, ut cum ſuæ ætatis aliquem factum dicimus. *l. 3. C. de teſtam. tut.* Quemadmodum Dio lib. LIII. τὰς ἐν τῇ ἡλικίᾳ puberes vocat, qui nondum pervenerunt ad annum XXV. Aliquando tempus ultra viginti quinque annos; Sic ſuæ ætatis dicimus eum, qui eſt major XXV. annis. *l. Ex duobus ff. de Neg. geſt.* non qui eſt annorum XXV. Tribuitur etiam rebus inanimatis, ætas libri, vini, papyri, ædificiorum, instrumentorum, pro veſtigate, *l. 1. C. T. Ne quis in palat. l. 2. C. T. de long. temp. præſcr.* Ætas libri,

Ætatis inter-
tervalla.

libri, Gellio usurpatur, ætas chirographi l. 1. §. 3. C. T. si cert. per. de chirogr. Cæteroquin ætas homini propria est, quæ certis intervallis distinguitur. Et ferè receptum est, quod Seneca lib. 7. de benef. c. 1. docet, septimum quemque annum ætati signum imprimere. Censorinus de die natali c. 14. Ferè enim post septimum quemque annum articulos, & in his aliquid novi natura ostendit, ut & in elegiâ Solonis cognoscere datur: At enim in primâ hebdomade dentes homini cadere, in secundâ pubem apparere, in tertiâ barbam nasci. Artemidorus lib. 2. ονειρ. c. 75. ἐξ ἧ ἀνθρωπίνη γυνεὴ καὶ οὐρανὸς μὲν ἔτη ἑπτὰ. Hinc septimo anno infantia terminatur, quemadmodum non solum Philosophi, Varro lib. 5. de LL. Macrobr. lib. 1. in som. Scipion. c. 6. Sed & Juri servant. Ulp. l. 1. §. 2. ff. de admin. & per. tut. l. 8. C. T. de bon. mat. l. si quis infanti. C. de jure delib. Alio septennio pubertas distinguitur. Plutarch. lib. 5. de plac. philos. c. 24. Seneca epist. 12. Tota ætas partibus constat, & orbis habet circumductos majores minoribus, est aliquis qui omnes complectatur & cingat, hic pertinet à natali ad diem extremum: Est alter qui annos adolescentiæ excludit, est, qui totam pueritiâ ambitu suo adstringit. Vide Merillium obs. lib. 1. c. XIV. Inde

Leges ann-
naria.
Lex Villia.

natae sunt leges annariæ, quibus definitur, quo ætatis anno, quæ functio in civitate capessi debeat. Talis erat Lex Villia, à Lucio Villio Tribuno Plebis lata, quâ quot annis nati quemque magistratum peterent caperentve sancitum fuit. Et cautum est postea, ne ante annum ætatis XXV. quisquam in Senatum legeretur. Et in Mæcenatis ad Augustum oratione apud Dionem, ne quis Tribunus Plebis, nisi XXX. nemo Ædilis, nisi XXXVII. nemo Consul fieret, nisi XLIII. annorum. In jure Romano minores XXV. annis à reip. gubernaculis arcentur. l. 8. ff. de Mun. & honor. l. 2. pr. de vacat. & exc. mun. Sed tamen strictam talem observationem remitti Callistratus ait. l. non tantum 11. ff. de Decur. Talis Lex est

Lex Clogio-
nis.

Leges An-
naria in
Ecclesiâ.

Clogionis II. apud Goldastum tom. 1. Constitutionum. pagin. 4. Lucium Junium Tribunum plebis unicuique magistratui ætatis legem dixisse apud Livium habetur lib. X. Talis lex etiam in Ecclesiâ introducta fuit, ut in Episcopis XXX. anni. cap. cum in cunctis 7. de Elect. quæ olim in cunctis Presbyteris, requirerentur. can.

14. Synodi VI. in Trullo. can. 11. Synodi Neo-Casariensis, can. 17. Synodi Agathensis. Justinianus Nov. 123. c. 13. triginta quinque annos requirit. Apud Judæos in initiandis sacerdotibus ætas triginta annorum desiderabatur. Numer. c. 4. v. 3. Et 1. Chron. 23. v. 3. ubi pro viginti Hebraica lectio triginta habet, & rectè, ut & Chaldaica paraphrasis. Postea viginti annorum numerus à Davide præscriptus fuit. d. cap. 23. v. 27. Et 2. Chron. 31. v. 17. In Diaconis & Subdiaconis olim XXV. annus exigebatur, hodie vigesimus tertius & vigesimus secundus. c. Generalem h. t. in 6. Sanè in beneficii curam animarum non habentibus, quales sunt Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium, faciliùs dispensatur. cap. un. in 6. h. t. nisi annexum habeant ordinem Presbyteri, Diaconi vel Subdiaconi, quorum dispensatio summo Pontifici reservatur. Equidem in Concilio Tridentino omnibus Ecclesiarum Cathedralium Canonicis ordo sacer injunctus fuit; sed id communiter non observatur, quoties ab ordinariis Canonicatus conferuntur. Conferre enim solent decimum quartum ætatis annum ingressis. Gloss. in cap. si eo tempore de Rescript. in 6. ut vocem tamen non habeat in Capitulo, donec ad Subdiaconatum pervenerit. Clement. c. ult. h. t. Porro beneficia merè simplicia in septennio conferuntur jure communi: sed concilium Tridentinum annum decimum quartum postulat. Denique multa aliter fanciuntur Concilio isto, quam antiquis canonibus erat cautum. Vid. sess. 7. c. 2. sess. 22. c. 2. sess. 23. sess. 24. c. 12. sess. 25. c. 7.

Concilii
Tridentini
nova jura.

C A P. II.

Ad cap. 1. & 2. de ætat. & qualit.

S U M M A R I A.

1. Unde cap. 1. h. t. desumptum.	4. Ad cap. 2. h. t.
2. Hoc capitulum ex Baronio exhibetur.	5. Pro Cistrensi, legendum; Cistrensi.
3. Quomodo in primâ compilatione habeat.	

Cap. 1. unde?

Occasione
Philippi

Francor. R.

4
Capitulum primum desumptum ex concilio Pictaviensi secundo tempore Paschalis II. anno Domini 1100. celebrato, in causa Philippi Francorum Regis ad pellicem Bertradam redeuntis. Vid. Baronius *ad ann. 1100. n. 19. & seqq.* ubi idem Baronius canones hoc concilio constitutos ex Vaticano Codice refert. Capitulum nostrum ibi ita conceptum habetur: *Ut Abbates, Decani, qui Presbyteri non sunt, Presbyteri fiant, aut prelationes amittant. Qui Archidiaconatus tenent, Diaconi fiant, qui Presbyteratus, Presbyteri fiant, aut honores amittant. Quod si aliqui, justâ causâ prohibente, Presbyteri aut Diaconi esse non possint, prelationes amittant.* In primâ compilatione ita legitur: *Ut Abbates & Decani & Præpositi q. l. n. f. l. f. a. p. a.* Raymundus omisit verba; *aut prelationes amittant*, quæ in prima compilatione habentur, ut & Hostiensis & Contius observarunt. Verba; *qui verò Archipresbyteratus, Presbyteri fiant*: in veteri Gregoriano non fuisse: sed postea hoc modo adscripta: *Qui verò archipresbyteratus, presbyteri*, verbum, *fiant*, adjecit Contius, quod suis in libris non fuisse, refert Ant. Augustinus. Unde & in Raymundanâ alio minore caractere id verbi pingitur. De Pictavio *vid. Eclogam II. c. 15.* In capit. 2. rescribit Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo de Episcopo Conventrensi. Gregoriani Censores notant, ceu variam lectionem, alias *Eboracensi* haberi. In Bibliothecâ Salanâ MStis nil tale. Denique nec ratio admittit. Ecclesia enim Conventrensis Cantuariensi Archiepiscopo subest, & nihil cum Eboracensi Archiepiscopo rei habet. Cui ut Archiepiscopo ipsi, nec erat, quod mandaretur à Cantuariensi. Porro & hoc notant Gregoriani; pro *Archidiacono Cistrensi*, legi alibi *Cestrensi*. Sed vera lectio est *Cicestrensi, Chichester*. In versiculo: *Mandamus &c.* ita habetur in compilatione primâ: *quatenus prædictum Episcopum super his vivâ increpatione corripias & castiges*: quæ Raymundo omissa. Item ante verbum, *Committas*, inserta sunt: *omni occasione & appellatione cessante*, itidem à Raymundo neglecta. In versic. *Quod si secus, pro debitam penam*, legi debet cum Barcinonensi, *penitentiam*.

CAP.

CAP. III.

Ad cap. 7. & 9. x. de ætat. & qualit.

S U M M A R I A.

1. Capituli 9. argumentum.
2. Sacri ordines quinam intelligantur.
3. Decretum Urbani in can. Nullus. dist. 60. non est Urbani I. Sed II.
4. Concilium Beneventanum, ignotum Criticis Gregorianis, & inde error.
5. Acta concilii Beneventani hujus ubi exstent.
6. Correctio can. 4. dist. 60.

AD Cap. 7. dixi Ecloga V. cap. 14. In cap. 9. quaritur, an Subdiaconus in Episcopum eligi possit? Ratio dubitandi, quod Urbanus primus decrevit, non eligi debere in Episcopum, nisi qui in sacris ordinibus. Sacros autem Ordines Diaconatum & Presbyteratum, Subdiaconatum autem non esse inter sacros ordines. *can. non oportet. can. ministrum. distinct. 23. & cap. miramur. infra de serv. non ordin. cavetur.* Ratio decidendi, quod hodie Subdiaconatus inter Sacros Ordines computetur. Quod pro dubitandi ratione adducitur, decretum Urbani, extat hoc *in can. nullus Episcopum. dist. 60.* Sed nota, Urbano primo hoc perperam tribui ab Innocentio Papâ, quod est Urbani II. Id decretum in Concilio Beneventano factum fuit, ut notat Ivo Carnotensis *parte 5. Decreti cap. 72. & libr. 3. Panormie. c. 5.* Hoc concilium ignorantes Critici Gregoriani, de Beneventana synodo, quæ tempore Victoris III. cui Urbanus II. successit, intelligendum admonuere *ad can. innovamus. 3. dist. 60. sed perperam.* Extant enim acta Concilii Beneventani ab Urbano II. celebrati anno MXCI. in quibus decretum illud haberi testatur Dominus Stephanus Baluzius ad P. de Marcâ. Tanto tempore post concilium, centum & amplius post Urbanum annis, ad Innocentii usque tempora, dubitatum est, an Subdiaconus in Episcopum eligi possit. Edidit jam nominatus Baluzius concilium Beneventanum *lib. 8. cap. 13. Petri de Marca de Concordiâ Sacerdotii & Imperii.* Unde corrigendus est *canon. 4. dist. 60.* Nullus deinceps in episcopum eligatur, nisi in sacris ordinibus religiosè vivens inventus est. Sa-

Sacri Ordines quinam appellentur?

Ostenditur Urbanum I. nihil tale statuisse. Concilium hoc non est illud Victoris III.

Edidit hoc Baluzius.

Can. 4. dist. 60. corrigendus.

eros autem Ordines dicimus Diaconatus atque Presbyteratus. Hos siquidem solos *primitivâ lege ecclesia habuerit, super his solis habemus præceptum Apostoli: Subdiaconis verò, qui & altaribus administrant, oportunitate exigente concedimus, sed rarissimè, si tamen spectatæ sint religionis, & scientiæ, & reliqua.*

CAP. IV.

Ad cap. 10. x. de ætat. & qualit.

S U M M A R I A.

1. Titulus S. Crucis in Hierusalem.
2. Monasterium S. Quirici.
3. Decanus S. Quiriaci Pruviniensis.
4. Monachi olim non erant inter clericos, & quando recepti.

Tit. S. Crucis in Hier.

Monasterium Quirici.

Monachi clerici non sunt.

Innoentius III. scribit Presbytero Cardinali tituli S. Crucis in Jerusalem. Est unus ex viginti octo titulis, qui Presbyteris Cardinalibus sunt assignati. Laudat diligentiam, quam super monasterio S. Quirici reformando adhibuerit. Monasterium hoc an sit de *Squire* vulgo *de regulâ*, cujus fundator Wilhelmus Sancius, filius, Burdegalensium Comes, & totius Vasconie Dux, juxta cum ignarissimis scio. In martyrologiis Latinorum & menologio fit mentio S. Quirici & Julittæ martyrum, Tarsi Cilicie occumbentium. Translata fuisse horum martyrum corpora in Galliam per Amatorem, Episcopum Antisiodorensis, prædecessorem S. Germani, cum in orientem peregrinatus esset, refert Baronius martyrologio ad sextum decimum Kal. Julii. Meminit Decani S. Quiriaci Pruviniensis, *de Provins*, Honorius III. *capit. compilat. 5. de convers. conjug.* Mandat Pontifex Monachum institui abbatem. Ante Siricium monachi non erant inter clericos *can. monachos 29. caus. 16. qu. 1.* A Siricio admissi in Clerum, & ad Abbantias poterant promoveri.

CAP. V.

Ad cap. XI. & XII. x. de ætat. & qual.

S U M M A R I A.

1. Decretalis hac unde excerpta.
2. Inscriptio restituitur.
3. Integra decretalis.
4. E-

4. *Emendatio textus.*5. *Laudunum, Laon.*6. *Monasterium S. Vincentii ordinis Benedicti.*7. *Adelinus Laudunensis.*8. *Præmonstratenses cur monaste-**rium inhabitent, cum sint Canonici.*9. *Quo canone cautum, ne Canonicus efficiatur Monachus.*10. *Memorialis cuculla, Florellus, Cucullio, Cuculli Bardaici, quales habitus.*

Diximus ad Cap. XI. Ecloga V. cap. 15. Capitulum XII. est decretalis Innocentii III. quæ habetur libro I. Regesto XIII. unde restituenda est inscriptio, quæ ita habet. R. Abbati S. Martini Laudunen. Præmonstratensis ordinis. Et ad hunc quoque directa est Decretalis nostra, quæ ita habet integrè: Intelleximus, quod cum antequam esses adsumtus ad regimen Abbatix in m. t. f. l. c. a. m. S. Vincentii Laudunensis Nigri ordinis a. U. c. a. in ipsius habitu p. d. a. c. r. d. M. & a. religiosorum c. a. p. d. curavisti redire. Et paulò infra: exigentia meritorum f. t. t. f. p. u. in Pastorem. Quia igitur in suscepto regimine laudabiliter diceeris profecisse, ne occasione m. q. i. p. m. protraxisti, quasi de ipsâ teneram conscientiam retinendo. &c. At post: *Attendentes.* Et infra: *Discretionem tuam monemus attentius & hortamur per Apostolica scripta tibi mandantes, quatenus circa curam gregis tibi commissi sollicitudinem gerere s. i. &c.* Datum Lateran. VII. Kal. Martii, Pontificatus nostri anno tertio decimo. Rescribendum igitur pro, *S. Innocentii, S. Vincentii Laudunensis.* *Laudunum, Laon,* civitas Ducis & Paris Franciæ titulo ornata, ejus episcopus Remensis suffraganeus. In ejus suburbiis Monasterium S. Vincentii Martyris, ordinis S. Benedicti à Bruniehilde Reginâ fundatum. In quo resedisse XII. Canonicos ex monumentis veteribus, refert Bosquetus. Sed in eorum locum Adelinus Laudunensis episcopus substituit totidem monachos, à monasterio S. Benedicti super Ligerim sito evocatos, quibus Melachimum quendam præfecit Abbatem. Sedit Adelinus, alias Adelmus circa annum 921. ut habet Flodoardus in chronico. Alius atque Adalbero, qui & Azelinus circa A. D. 980.

*Inscriptio
restituatur.
Textus capituli.*

*Monasterium S. Vincentii.
Laudunum.*

Adelinus.

Sed

*Præmon-
stratensibus
cur mona-
sterium as-
signetur?*

*Ne quis Ca-
nonicus re-
gularis fiat
monachus.*

*Memorialis
cuculla, seu
cuculla ad
memoriam.
Flocellus.*

*Cuculli Bar-
daici.*

Sed cur Præmonstratensium habitatio monasterium dicitur, cum sint Canonici? Ab Honorio II. & Innocentio III. sub nomine & regulâ Canonice approbati. Nimirum monasterium & monachis & Canonicis tribuitur. Additio 3. *Capitularis Ludovici c. 76. Ut Canonici clerici, qui in civitatibus vel Monasteriis degunt.* Carolus Calvus in synodo Sueffionensi. *act. 7. cap. 1. Ut missi nostri per civitates & singula monasteria, tam Canonice quam Monachorum sive Sanctimonialium &c.* Nempe propter communem eorum vitam, quam in cœnobio colunt.

Dicit Innocentius, in canone cautum esse, ne quis canonicus regularis efficiatur monachus. Hujus canonis fit mentio in *can. 26. caus. 18. qu. 2.* Habetur autem apud eundem Gratianum *can. mandamus 2. c. 19. qu. 3.* Ubi Urbanus II. ita: *Mandamus, & universaliter interdiximus, ne quis canonicus regulariter professus nisi, quod absit, publicè lapsus fuerit, monachus efficiatur.* Sequitur & sanctio ibi, si quis decreto contraveniat, nempe ut ad ordinem canonicum redeat, & memorialem cucullam deferat,

& ultimus in choro maneat. *Memorialis cuculla* in nostro capitulo dicitur *cuculla ad memoriam.* Aliàs legitur; *memoriale sue presumptionis, cucullam.* Hæc cuculla *flocellus* dicitur Gofrido Vindocinensi *lib. 2. Epist. 7.* ibi: *Dominus Ernaldus, quem Decanum vestrum dicitis, si sibi secundum justitiam placuisset, teste flocello de capite suo, potius in nostrâ quàm vestrâ sorte manere debuisset.* Est autem monasticus habitus, tegumentum capitis, non totius corporis, *σκέπασμα τῆς κεφαλῆς, ὃ κοκῆδιον καλεῖται,* Sozom. *lib. 3. c. 14.* Julio Capitolino Cucullio dicitur: *obrecto capite cucullione.* Glossæ veteres *Cucullio*: *Σκεπαστὴν.* Cuculli Bardaici, à Bardæis Illyrici populis. *Ἰλλυριοὶ δῆλοι στρατευοῦντες ἄλλοι,* in Glossis; Minimè à Bardis Galliæ. Græcè *βαρδαῖοι* vel Ptolomæo *Ουαρδαῖοι.* Sic *Ἀρχαῖος*, Græcis *κόκκυσ* significat *κόρυον* vel apicem. Inde *cuccus*, & *cucullus*, tegmen capitis acuminatum in summo.

C A P.

CAP. VI.

Ad cap. accepimus 13. de æt. & qual.

S U M M A R I A.

1. Ordinatio sine titulo olim non valuit.	5. Acephali, ex concilio Moguntino.
2. Canon Chalcedonensis adducitur, & cum Gratiano confertur.	6. Locus parallelus can. Nulla, distinct. 93.
3. Cyprianus adducitur.	7. Osmond, acephalus.
4. Clerici à titulo suo non possunt divelli.	8. Mutatio hujus juris.

GRatianus ex can. *Neminem*. & can. *Sanctorum*. dist. LXX. Ordinatio quorum ille ex concilii Chalcedonensis can. VI. Hic ex *sine titulo* concilio Urbani II. Placentiæ habito desumptus est, ostendit, olim absolutam ordinationem, uti appellatur; id est *olim non valuit*.

talem, quæ fiat sine titulo, ἀπολύτως non valuisse, sed fuisse irritam. Græcè ita habet canon Chalcedonensis: Μηδένα ἀπολυτωῶς χειροτονεῖσθαι μήτε πρεσβύτερον, μήτε Διάκονον, μήτε ἄλλωσ τινά τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ταγματι. εἰ μὴ εἰδικῶς (ita habetur ap. Justellum & rectè, non ut Gregoriani, ἰδικῶς.) ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως ἢ κώμης ἢ μαρτυρίου, ἢ μοναστηρίου ὁ χειροτονεῖσθαι. Ἰπικηρέτηςτο. Τῆς δὲ ἀπολύτως χειροτονιῶν ἀρχαίς ἢ ἀγία σύνοδος ἀκυροῦν ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροτονίαν καὶ μηδαμῶς δύνασθαι ἐνεργεῖν ἐφ' ὕβρις τῶν χειροτονήσαντων. Id est, *neminem absolute ordinari, nec Presbyterum, nec Diaconum, nec quemlibet omnino eorum, qui sunt in ordine Ecclesiastico, nisi specialiter (pro quo, manifestè perperam ponit Gratianus) in ecclesiâ civitatis, aut vici (possessionis, apud Gratianum) aut martyrio vel monasterio, is qui ordinandus est, predicetur (Gratianus; qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatæ vocabulum) eorū autem, qui absolute ordinantur, decrevit sancta synodus irritam haberi ejusmodi ordinationem & nusquam posse operari ad injuriam ejus, qui ordinavit.* Gratianus verò ita: *decrevit vacuam habere manus impositionem, & nullum*

**Ordinandus
debet pro-
clamari.**

tale factum valere ad injuriam ipsius, qui eum ordinavit. Quod ait canon: ὁ χεσθτος μὲν & ἴκινε ἄριστο. Qui ordinandus est, debet prædicari, proclamari. Id est, palàm & publicè nominatus recipiatur in ministerium certæ alicujus Ecclesiæ, quod posteriores dixerunt, *neminem sine titulo ordinari debere*, ut benè observat Justellus. Pertinet huc egregius locus Lampridii in Alexandro: *Ubi aliquis, inquit, voluisset vel Rectores provinciis dare, vel Praepositos facere, vel procuratores, id est, Rationales ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, ut si quis quid haberet criminis, probaret manifestis rebus, si non probasset, subiret pœnam capitis.* Dicebatque grave esse, quum id Christiani & Judæi facerent, in prædicandis sacerdotibus, qui ordinandi sunt, non fieri in provinciarum Rectoribus, quibus & fortunæ hominum committerentur & capita. Itaque ordinandi nomen plebi publicè proponebatur, factâ omnibus potestate quidquid vellent eis obijciendi. Vide Balsamonem in *can. 5. concilii Laodicensi* & Zonaram in *can. 1. Apostol.*

Exstant hujus moris vestigia apud Cyprianum *lib. 1. Epist. 4.* postquam retulit, quomodo Eleazarus Aaronis filius sacerdos fuisset creatus. Coram omni synagogâ jubet Deus constitui sacerdotem, ut plebe præsentem vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & *quæ sequuntur.* Idem libro *5. Epist. 5.* Presbyteros, diaconos & plebem universam alloquitur ita: *In ordinandis clericis solemus vos ante consulere, & mores ac merita singulorum communi consilio ponderare.* Igitur Episcopatus, Presbyteratus, Diaconatus & minores ordines nulli sine titulo, sine altari, sine parœciâ aut officio Ecclesiastico dabantur, cui etiam nominatim debebant adscribi, nec poterant inde divelli. *can. Sanctorum. dist. 70.* Ergo tum temporis omnes clerici locales erant, ut loquitur *Concil. Valentin. Hispania, can. VI.* id est, certum locum & titulum habebant, in quo collocabantur ab ipsâ inde ordinatione, & monstro simile erat clericus sine titulo, quales Acephalos vocabant, *Concil. Mogunt. I. can. XXII. De clericis vagis, seu Acephalis, id est, de his, qui sunt sine capite, neq; in servitio domini nostri, neq; sub Episcopo, neq; sub Abbate, sed sine canonicâ vel re-*

Acephali.

Ecloga VII.

gulari vitâ degentes, hos neq³ inter laicos secularium officiorum studia, neq³ inter clericos religio tenet divina. Similis locus est, quem allegat ex concilio Parisiensi Gratianus in can. Nulla. dist. XCIII. Talis Acephalus erat Osmond, cujus meminit Adamus Bremensis lib. 3. c. 15. Sed hæc veteris Ecclesiæ mos in tantum mutavit, ut ex capitulo isthoc Innocentii III. ordinatio sine titulo non sit nulla, teneatur tamen ordinans ordinato providere, id est, alimenta præstare, donec ei beneficium Ecclesiasticum conferat c. 13. h. cap. Episcopus c. cum secundum. Infra de præbend.

Osmond.

C A P. VII.

Ad c. Cum sit. 14. &c. ult. de æt. & qual.

S U M M A R I A.

- 1. Ordinandi à Presbyteris informabantur, vel in monasteriis educabantur.
- 2. Ordinandis codex divinorum officiorum tradebatur.
- 3. An hæc decretalis ad Capitulum Bremense rescripta.
- 4. Episcopus Calliensis.
- 5. Rescripta est ad Capitulum Mediolanense.
- 6. Summa decretalis istius.

CApit. XIV. revocat pristinum Ecclesiæ institutum. Olim mos erat, ut ordinandi Presbyteris informandi in Ecclesiasticâ disciplinâ subicerentur. Vide Concil. Vasense. Vel etiam ut in monasterio educarentur. can. Priscis. dist. 55. Et cum Presbyteri ordinabantur, solebat eis tradi libellus officialis, seu codex divinorum officiorum, quæ Agenda, Kirchen Agenda vocamus, ne rerum sacrarum imperiti ad Ecclesias promoverentur. Concil. Toletan. IV. unde sumti sunt can. XXV. & can. quando. 2. dist. XXXVIII.

Cap. ult. h. t. est Honorii III. ad Capitulum Bremense, ut habent exemplaria vulgata. MSCtæ bibliothecæ Salanæ membra- ad quos re- næ vel; Capitulo Brien. Vel; Capitulo Benev. Vel; Capitulo Bre- scripta. mon. Reliqua, & quæ Cironius vidit, nullam habent epigraphen: Unum; Archiepiscopo Mediolanensi: Capitulum Bremense locum hic obtinere nequit, quia agitur in istoc capitulo de Episcopo Cal-

Summa capituli.

Calliensi. Ita enim legendum est, non Calinensi, qui nusquam terrarum est. - At quid Calliensi Episcopo cum Capitulo Brementensi? Illius enim diœcesis in Marchia Anconitana vertitur, id est, Piceno annonario. At hæc provincia in diœcesi Vicarii Italiae est, qui Mediolani morabatur. Quare assentior Cironii libro, de Mediolanensi, non quidem Archiepiscopo, sed Capitulo, summa autem Capituli est de Calliensi Episcopo, qui quod nunquam didicisset Grammaticam, nec legisset opus Ælii, atque adeo omnino rudis esset, ideo jubetur ab Episcopatu removeri.

CAP. VIII.

Ad cap. sing. x. de sacrâ unctiōe.

S U M M A R I A.

1. *Vera lectio capituli.*
2. *Scriptum est ad Archiepiscopum Trinonitanum.*
3. *Error Gregorianorum.*
4. *Species capituli hujus formatur.*
5. *Brandiruberensis Episcopus.*
6. *De unctiōibus varii generis.*
7. *Unctiō baptismi, ritus antiquus.*
8. *Cur in Ecclesiis reformatis abolitus.*
9. *Ceremonia hæc in concilio Laodicensi introducta.*
10. *Oleum sanctum triplex.*
11. *Oleum Catechumenorum.*
12. *Oleum infirmorum.*
13. *De consecratione oleorum, remissivè.*
14. *Formula confirmandi.*
15. *Effectus. Imprimitur character indelebilis.*
16. *Unctiō, sacramentum, Regum non item.*
17. *Baculus Pastoralis, sceptrum, pedum, ferula, cambuca.*
18. *Baculus in degradatione frangitur. Exempla.*
19. *Pontifex non utitur baculo, cum propter historiam, tum rationem mysticam.*
20. *Qualis hæc historia.*
21. *Mystica ratio.*

Vera lectio.

Constituenda nobis ante omnia est lectio. In libris vulgatis vel deest omninò inscriptio, vel Innocentium præfert, sed absque mentione ejus, ad quem rescribitur: Ex gestis ergo Innocentii supplendum. Ex quibus constat, scri-

scriptam esse epistolam hanc ad Archiepiscopum Trinonitanum, *Ad Archiepiscopum*
 Primatem Bulgariae & Blachiae. Errant ergo Gregoriani, qui ad *Trinonita-*
 Patriarcham CPolitanum scriptam notant. Species capituli hae *num.*
 est: Venit ad sedem apostolicam, *quis?* Bracarenis Epi- *Species cap.*
 scopus; Ita respondent libri nostri. Sed perperam. Agitur e-
 nim de quodam Episcopo Graeco, non Hispaniensi, qualis Braca-
 rensis. Quis ergo? Membranae Salanae: *Brambrenn. Bransi. Brandiru-*
benn. Gregoriani *Brandiraben.* probant. Rescribendum ex *ber. Episc.*
 stis Innocentii; Brandiruberenis. Qui in ordinatione non ac-
 ceperat sacram unctionem, ex consuetudine Bulgariae. Pontifex
 iussit quod deerat suppleri, & per Albanensem Episcopum assi-
 stentibus ei duobus Episcopis secundum morem Ecclesiae Roma-
 nae chrismate inungi. Diversae unctiones in Ecclesia Catholica *Unctiones*
 adhibebantur, nempe in baptismo, confirmatione, consecratione *varia.*
 Episcopi, ordinatione sacerdotum, coronatione Imperatorum &
 Regum, extrema unctione, consecrationibus Ecclesiarum, Altari-
 um & vasorum sacrorum. Unctio baptismi differt a confirma- *Baptismi.*
 tionis unctione, quod illa a quolibet sacerdote, haec a solo Episco-
 po fieri debeat. *c. quamvis. 4. dist. 68. c. presbyteros. 2. dist. 95. c. un-*
S. per frontis chrismationem. b. t. c. quanto. 4. supra de consuet. Ritus *Cur in Eccl.*
 antiquissimus iste in nostris Ecclesiis sublatus est. Ratio fuit, *reformat.*
 quia sub initium reformationis periculum esse videbatur, ne ho- *sublatus.*
 mines simplices fortean chrisma praerent ipsi baptismo, cum
 chrisma e re longè pretiosiori constare viderent, quàm bap-
 tismum, cui nuda aqua adhibetur. Instituta autem fuit haec cere-
 monia in concilio Laodicensi. Canon est: *Quod oportet eos*
qui baptizantur, post baptismum inungi super caelesti chrismate, & re-
gni Christi participes esse c. 48. Qui canon est in Codice canonum
 Ecclesiae universae 152. *ὅτι δεῖ τῆς ὀπιζομένης μετ' τὸ βάπτισμα*
χερδαί χρίσματι ἐπιχρῆναι καὶ μετόχως εἶναι τῆς βασιλείας τοῦ
Θεοῦ χριστοῦ. Igitur secundum ius Canonicum omnes Christiani
 bis ante baptismum unguuntur, oleo benedicto, primum in pecto-
 re, deinde inter scapulas, & bis post baptismum in confirmatione,
 scilicet chrismate sancto in vertice & deinde in fronte. Est enim
 oleum sanctum triplex, quod per Episcopos in die Coenae Domini *Oleum san-*
so. Eū triplex.

De primo. solenniter consecratur, de quibus oleis *in can. un. h. t.* Primum oleum chrisma sanctum dicitur, quod fit ex oleo olivarum & balsamo, die coenae domini ab Episcopo precibus & signo crucis inhalatione & salutatione confectum, cum quo & benedicuntur fontes baptismatis, calix, patera, altare, puer baptisatus in vertice & fronte, & Episcopi, qui consecrantur in manibus & capitibus. *d. can.* Et Pontifex quidem Romanus in capite ungitur, ut demonstretur principatus ecclesiae; ut ait Innocentius noster *h. t.* Et omnes fideles baptisati, cum confirmantur. Hoc oleum singulis annis est consecrandum & innovandum, & mittitur ab Episcopis ad subditos sibi Presbyteros. *can. 122. de consecrat. dist. 4.*

Alterum oleum Catechumenorum. Alterum oleum sanctum dictum est oleum Catechumenorum, quo inunguntur baptizandi inter scapulas & in pectore, & manus sacerdotis, cum ordinatur, & Principes & Reges in brachio, dextro & humero. *cap. un. §. Unde in humero. h. t.* Item Ecclesia & altare ante chrisimationem.

Tertium infirmorum. Tertium oleum sanctum dicitur infirmorum, ex puro oleo olivae, quo moribundi in articulo mortis unguuntur, de quo *infra tit. de extrem. unct.* De consecratione horum oleorum, formulam & ritibus consecrationis & aliis tractat Gvilielmus Durandus *lib. 5. Ration. div. off. c. 74.* Forma conferendi chrisma habetur in Pontificali, ut dum chrismate fit crux in fronte confirmati dicat

Formula confirmandi. Episcopus: *Ego consigno te signo crucis & confirmo te chrismate in nomine Patris.* Inde accedit & manus impositio. *can. de his. 3. can. manus. 4. de consecr. dist. 5.*

Effectus. Effectus est, ut unctione Pontificis imprimatur ita character, qui deleri & tolli non possit, ideoque olim Pontifices mitram suam, seu Cidarim movere, & caput detegere prohibebantur. *c. 21. Levit. την κεφαλήν σου δεσποιδεῶσθαι, caput suum non decidet, ut vertunt septuaginta.* Hæc unctio Episcoporum statuitur esse sacramentum: Unctio autem Regum non est sacramentum, nec imprimit characterem, sed est duntaxat ceremonialis, seu solennitas.

Baculus Pastoralis. Consecrationem sequitur traditio baculi Pastoralis, quia baculus est signum Pastoralis dignitatis. *can. Nullus Episcopus de*
Con

Consecrat. dist. 1. potestatis ligandi & solvendi. Innocentius III. lib. 2. regest. epist. 29. Et olim Episcopi à Principibus per baculi Pastoralis traditionem de rebus Episcopatus investiebantur. Hic baculus & virgo Ivoni *epist. 8. & 236.* & ferula pastoralis apud Rheginonem *chron. lib. 2.* & sceptrum ab Ottone Frisingensi *lib. 2. c. 6.* Et pedum pastorale, & cambuca vocatur. Unde in degradatione demitur, uti in degradatione Benedicti, cui Leo VIII. Pontifex discidit pallium, & baculum suffregit, teste Rheginone. *lib. 2. chronici.* Et in degradatione Photii ei ademptus est baculus in synodo CPTanâ *8. act. 7.* Sic & deposito restituto, omnia illi reddebantur. *can. 27. Concilii Toletani IV.* Pontifex autem Romanus non utitur baculo pastorali, cum propter historiam, inquit Innocentius, tum propter mysticam rationem. *Quæ Pontifex cur non utitur baculo.*

verò Historia illa? Explicat eam Innocentius noster mysteriorum missæ *lib. 1. c. 62.* & Guillelmus Durandus *in rationali lib. 3.* Nimirum B. Petrus Apostolus Martialem discipulum suum (quem dominus inter discipulos constituit, cum diceret: Nisi efficiamini sicut parvulus iste, non intrabitis &c.) misit cum quibusdam aliis ad prædicandum Germanis, quo in via ad viginti diætas defuncto, Fronto collega ejus rediit ad nunciandum hoc Petro. Cui Petrus: Accipe hunc baculum, & tangens illum dic: Surge in nomine Domini & prædica. Ille verò in quadragesimo die à tempore mortis illius tetigit eum, & surrexit, & prædicavit. Et ita Petrus baculum à se removit, & subditis dedit, nec recuperavit. Aliter recensetur alibi. Nempe B. Petrus misit baculum suum, Eucherio primo, Trevirorum episcopo, quem una cum Valerio & Materno ad prædicandum Evangelium genti Teutonicæ destinavit. Cui successit in Episcopatum Maternus, qui per baculum Petri de mortuis suscitatus fuerat. Quem baculum usque hodie Trevirensis Ecclesia servat. Et ideo Papa in illâ diœcesi utitur baculo, & non alibi. Mystica ratio vel hæc redditur, quod quia baculus Episcopalis in summitate est curvus, quasi ad attrahendum, ideo in Romano Pontifice eo non sit opus, quia nullus ab eo finaliter divertere possit. Vel, quia per baculum designatur coërcitio, quam ceteri quidem Episcopi ab homine recipiunt, ideo.

ideo & à suis superioribus baculos recipiunt. Romanus verò Pontifex, quia potestatem à solo Deo habet, ideò baculo non utitur. Ita Durandus. Vel quia creditur esse signum limitatæ jurisdictionis, at Pontifex universalem præterdit. Vel denique in odium investiturarum per virgam, quam damnaverunt semper Pontifices, eos abjecisse baculum videntur. Consecrationem Episcopi sequebatur investitura Regalium, quæ fiebat à Principe, per traditionem annuli & baculi pastoralis temporalis.

CAP. IX.

Ad cap. 1. & 2. x. de sacram. non iterand.

S U M M A R I A.

1. *Supplenda inscriptio.* 3. *Legendum: Capitulo Bremensi.*
 2. *In inscriptionem inquiritur.* 4. *De Waldemaro intruso.*

*Inscriptio
suppletur.*

*Waldemary
intrusus.*

IN inscriptione capituli 1. addendum ex compilatione tertiâ Episcopo, Heliensi Episcopo. Quod etiam Gregoriani monere anticipaverunt. Capitulum secundum, editione vulgata, inscribitur: Archiepiscopo Londoniensi, vel Lugdunensi. Nec Correctores Romani mutarunt. At in MStis dirigitur Capitulo Bremensi, & rectè. Agitur enim de Waldemaro in sedem Archiepiscopalem Bremensem intruso. Hic Waldemarus filius fuit Canuti, qui se Daniæ Regem mentiebatur, contra Waldemaram, verum Daniæ Regem, & dum esset Slesvicensis Episcopus, regnum sibi voluit usurpare. Rex verò captum eum in vinculis detinuit. Inde liberatus Hartvico Bremensi Archiepiscopo anno 1207. defuncto, spretis Hamburgensibus, ad quos jus suffragii ab antiquo pertinebat, Bremenses Waldemaram, jam olim Slesvicensem episcopum, at nunc abdicatum, Bononiæque studiis literarum incumbentem elegerunt. At Waldemarus re desperatâ ad inimicas Pontifici Innocentio III. partes Ottonis Imp. transiens, ope Bernardi Saxoniz Ducis, contra Gerhardum Osna-brugensem Episcopum à Bremensibus postulatam & ab Innocentio III. confirmatam, inducitur. Vide Abbatem Stadensem, Kranzium *lib. 7. metrop. c. 31. & Saxon. lib. 7. c. 27.* historiam Archiepisc. Bremens. *p. m. 108.*

CAP.

CAP. X.

Ad cap. 1. & 2. x. de Filiis Presbyt.

S U M M A R I A.

1. *Decretalis, pars concilii Pictavi.*
 2. *De capitulo secundo. Lincolnia, urbs Episcopalis. Remigius, quis.*
 3. *Capit. 2. pars capituli. Ex insinuatione.*
 4. *R. Sigla, quem designet.*
 5. *Textus enarratur, ex compilatione prima, & confertur cum Raymundo.*

Capitulum 1. est pars decreti concilii Pictaviensis, quod in causâ Philippi Francorum Regis ad pristinam adulteram Bertradam redeuntis tempore Paschalis Papæ II. celebratum anno 1100. Vide Ivonem *epist.* 137. Baronium *ad annuæ* 1100. a. n. 19.

Capitulum 2. est Alexandri III. ad Lincolnensem electum. Lincolnia veteribus Lindocolnia urbs episcopalis Angliæ, sub Archiepiscopo Cantuariensi. Sedes Episcopalis huc translata est ex villa Dorcestriâ per Remigium ex Fiscanensi in Normanniâ monacho Episcopum. Est pars capituli, *Ex insinuatione, de jure Patronatus.* R. Presbyter forte Remigium denotat, non Reim. neque Rog, ait Ant. August. Unum MStum Salanum Robertum nominat. Textus ita incipit in primâ compilatione: Ex insinuatione Prioris & Fratrum de Marcellinæ auribus nostris innotuit, quod R. Presbyter, tacitâ veritate, quod esset filius S. per fraudem i. a. n. u. i. E. de Bileshi, (alii de Bilesbi, de Blifebi Barcinon. de Lesbi Tarraconensis.) q. p. e. m. c. e. quia vero fraus sive dolus nulli debet præstare patrocinium. d. t. (id est discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus) per A. f. m. qua infra XL. (alii LX.) dies post harum susceptionem literarum rei veritatem inquiras diligenter, & si tibi c. q. m. R. f. i. f. g. & q. P. ejus i. e. m. n. o. literis n. i. exinde omni oc. & ap. cess. (id est, omni occasione & appellatione cessante,) amoveas.

C

CAP.

CAP. XI.

Ad cap. 3. & 4. x. de Fil. Presbyt.

S U M M A R I A.

1. Capitulum 3. unde?	3. Capitulum 4. pars capituli; Meminimus. Qui cler.
2. Scriptum Wigorn. episcopo.	4. Plenius exhibetur.

Capitulum
3. unde?
Scriptum
Wigorn.
Episcopo.

Capitulum III. est pars cap. Inter cetera de cler. conjug. in 1. compilatione, ut notat Alanus ad illam, & disertè præscribit compilatio. I. Et est ibi cap. 4. Rescriptum autem est ad Episcopum Wigorniensem, ut notat Anton. Augustinus. Vigornia urbs episcopalis Angliæ Worcester sub Archiepiscopo Cantuariensi, ut alibi dixi.

Capitul. 4.
pars capi-
tuli;
Meminimus.
Qui cler.
Plenius ex-
hibetur.

Capit. 4. est pars cap. *meminimus. Qui clerici vel vov.* à Contio plenius quam à Raymundo editum. Adde cap. 9. de Appellat. Ita incipit in 1. collectione: *Conquerente nobis Milone Clerico auribus nostris innotuit, quod cum R. Presbyter Ecclesiam B. Mariae de Vic. (In Concil. parte. 19. cap. 1. de Wicun. Contius & Raymundus de Unig.) tanquam persona diutius habuisset, & post mortem ejus M. à Ricardo Pasecorde (Raymundus, pro Pasecorde, posuit, possessori. In concil. post mortem ejus idem Milo à Ricardo Paciford.) domino fundi fuisset presentatus R. filius ejus presbyteri &c. Reliqua ut apud Raymundum. In fine autem adduntur hæc, à Contio & Raymundo omissa. Et memoratum M. si tibi ad ipsam Ecclesiam fuerit presentatus ab eo, ad quem representatio spectare dignoscitur, ibi, dummodo alius idoneus sit, contra. & ap. cess. (contradictore & appellatione cessante) non post ponas recipere, ipsumq; facias predictam quiete possidere Ecclesiam.*

CAP. XII.

Ad cap. V. & VI. eod. tit.

S U M M A R I A.

1. Capitulum 5. ad quem?	4. Attitulare, quid verbi?
2. Ad Londinensem.	5. Capituli 6. varia lectio.
3. Capella S. Laurent. de Novoburgo.	Est

Est ejusdem Alexandri, sed ad quem? *Londonensem Episcopum.* *Capitulum S. ad quem?*
pum. Raymundus, Gregoriani *Lugdunensem.* *Compilatio I. Ludonensem.* *Veteres quaedam editiones, Ludensem.* *Ad Londinensem.*
 Laurum admordeat, qui volet, & arioletur. Sed Londinensem malim: Nam & antecedentia & consequentia capitula ad Episcopos Anglicanos sunt. Prima compilatio nomen Capellæ, quod Raymundus omisit, exprimit, capellam scilicet Ecclesiæ *Capella S. Laurentii de Novoburgo.* Ita habent verba: *Cum ipsum ad Capellam Ecclesiæ S. Laurentii de Novoburgo, quam ei concessisti, & de Novoburgo assignasti, attitulas, & in eadem in presbyterum ordinasses.*

Ita & in lib. conciliorum, in quibus mendosè articulas. *At. Atticulare, quid verbi.*
 titulare est titulum seu Ecclesiam assignare. Sequitur in primâ compilatione: Ecclesia ministravit. *Quia verò ad nostrum spectat officium viris Ecclesiasticis paternâ provisione consulere, quod Contius & Raymundus præterierunt.* Et postea: *Quod Pater ejus presbyter in præscriptâ Ecclesia ministravit, quando eam sibi assignasti, ipsam ei dilatione & appellatione cessante restituas & in pace dimittas a. a. f. q. i. i. u. e. V. si te ignorante, quod pater suus in eâd. ministraverit ipsam sibi assignasti.* Et postea: *sustentari, eisdem nullum super prædictâ Ecclesiâ gravamen inferas, vel molestiam.*

Capitulum VI. est ad Oxoniensem Episcopum. *Compilatio I. & Membrana Salana optimâ Exoniensem, Exonia Exeter/ varia lectio.*
 urbs episcopalis Angliæ, Ecclesia *de Saleb.* In primâ collectione *de Salaberâ.* *De Sabel Contii libri.* *De Salebi in concil. De Saladun.* *MStum Academia Salanae unum.* Post verba: *Filius Sacerdotis &c.* sequitur in compil. prima & libris Concil. *Super quo utiq; discretionem tuam, sicut dignum est, in domino commendamus, & in domino providentiam tuam gratam gerimus admodum & acceptam.* Et paulò post: *Ecclesiastici beneficii provisione, dicta compilatio, perceptione.* Inde immediatè sequitur. *Discretionem tuam per Apostolica scripta monemus, quod omisit Raymundus, & porro: Honestum presbyterum cum assensu ejusdem clerici infra XL. dies post harum susceptionem literarum contrad. & appellatione cessante invenire studeas: Et postea. Eidem Ecclesiæ*

in suo ordine seruiendo diuino intuitu quoad vixerit nostrâ & tuâ autoritate pacificè. &c.

C A P. XIII.

Ad cap. 7. de Fil. Presbyt.

S U M M A R I A.

1. Inscriptio restituitur.	4. Ecclesia de Viverton.
2. Varia lectio.	5. Withorna Episcopalis Scotia.
3. Abbas à Pontifice non Frater, sed Filius appellatur.	6. Candida Casa.
	7. Compilationis I. lectio.

Inscriptio restituitur.
Varia lectio.

INscriptio ita est restituenda: *Idem venerabilibus fratribus R. Cantuariensi Archiepiscopo totius Angliæ Primati & A. S. L. & R. Wigorniensis episcopo.* Vide Compilationem primam. In initio Capituli pro siglâ G. ponitur W. & infra expressè nominatur Walterus, Ita etiam in Tarraconensi veteri, teste Ant. Augustino legitur. MStus unus de Salanis Wilhelmum exprimit. Sequitur ibi: *Quod ad dilecti filii nostri Abbatis de Castini presentationem in quoddam beneficium de Viverton.* In conciliis: *Ad dilecti fratris nostri.* Sed perperam. Non enim à Pontifice Abbas frater appellatur, sed filius. Ecclesia de *Viverton*, ubi terrarum sit, ignoro. Concilia Wintoniensem habent, *Winchester* est urbs Episcopalis sub Archiepiscopatu Cantuariensi, Georgiae seu Garterii, Equitibus addicta. Ita & Contius in margine. Sed non placet A. Augustino, qui suspicatur Raymundum scripsisse de N. uti solent, dum nomen certum aut ignoratur, aut omittitur. Quidsi *Withorna* legatur, *Withorn* urbs Episcopalis in Scotia, olim Eboracensi in Angliâ Archiepiscopo suffraganea. Alias *Candida casa* appellatur in Gallovidiâ Scotiae provinciâ, quæ est abbatia canonicorum Regularium, in quâ sedes Episcopi. Porro in textu ita collectio prima habet: *Eo quod quidam E. qui pater ejus dicebatur in præfatâ Ecclesiâ ministravit. Præterea ex parte ipsius nobis est insinuatum, quod memorato E. defuncto media intercessit persona, cui prædictum collatum est beneficium. Inde est, quod fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus atque*

pra

præcipimus quatenus si prædicta constiterint prænominatum Walterium in possessionem ei collati beneficii inducere non differatis omni oc. & ap. ces. non ideo minus observato apostolici rescripti decreto, quod hic hereditariam in Ecclesiâ Dei destruit successionem ut canonicam approbet possessionem. Post hæc verba additur in conciliis: Porro si is ex a. inter. non possint, alter nihilominus exsequatur. Lege: Porro si his exsequendis ambo interesse non possint, alter vestrum nihilominus exsequatur, quæ est clausula satis nota.

CAP. XIV.

Ad cap. XVII. de filiis Presbyt.

SUMMARI A.

1. Inscriptio restituitur.	decim Episcopatus in Belgio designavit.
2. Furnæ urbs.	
3. Brugæ, Flandria.	7. Archiepiscopatus Belgii tres.
4. Olim quatuor tantum Belgio Episcopatus.	8. Episcopus Brugensis Cancellarius Flandriae ob Præposituram Donatiani.
5. Auctor aurei velleris Ordinis.	
6. Paulus IV. Pontifex quatuor-	9. Donatianus quis?

Est Honorii III. Inscriptio omisit Raymundus, quæ ita habet: Decano Furnensi, Morinensis diœcesis, & Magistro Gilberto Morinensi, & Lamberto S. Donationi in Brugis, Tornacensis diœcesis. Furnæ, urbs Flandriæ, diœcesis Morinensis, nobilitatæ victoriâ Gallorum contra Flandros anno 1297. Vide Jacob. Meyerum lib. 8. & 10. Annal. Flandriæ. Brugæ, Flandriæemporium celeberrimum, olim sub Tornacensi Episcopo, nunc Episcopatus, sub Mechlinensi Archiepiscopo, beneficio Pauli IV. ann. 1558. Erant olim in omni Belgio non plures quatuor Episcopatus. Quare jam olim augere eos Philippus Burgundiæ Dux, cognomento bonus, is qui equestrem aurei velleris ordinem instituit, animo agitaverat: Carolus V. autem Imperator Philippo filio inter suprema monita hanc curam transcripserat, qui impetravit etiam à Paulo IV. ut quatuordecim Episcopatus designarentur, pristinis quatuor addendi, tribus eorum Archiepiscopatus prærogativâ

Inscriptio restituitur.
Furnæ, urbs
Brugæ,
Flandria.
Olim quatuor tantum Belgio Episcopatus.
Auctor aurei velleris ordinis.
Paulus IV. Pontifex quatuordecim Episcopatus in Belgio

gio designa-
vit. Archiepi-
scopatus
Belgii tres.
Episcopus
Brugensis,
Cancellarij
Flandriæ ob
Præpositurã
Donatiani.
Donatianus
quis.

gativã ornatis, Cammeraco nimirum, Trajecto ad Rhenum atque Mechliniã. Vide *Famianum Stradam lib. 2. belli bellici*. Est Brugensis Episcopus perpetuus & hereditarius Flandriæ Cancellarius, idque ratione Præposituræ S. Donatiani, Episcopatuui incorporatæ. Fuit Donatianus septimus Remorum Episcopus: Capitulum collegiatum fuit olim B. Mariæ dicatum: Sed ob translationem reliquiarum Donatiani sub Hadriano II. & Carolo calvo ab hoc Donatiano denominatum. Vide *Molanum in in-diculo*.

CAP. XV.

Ad titulum: De servis non ordinand. & eorum manumissione.

S U M M A R I A.

1. Servus ad clerum promovendus debet manumitti.	5. In occidente tres modi manumittendi.
2. Etiam servus Ecclesiæ.	6. Manumissio per denarium.
3. Nisi Dominus intra annum eum non vindicet,	7. Libertas denarialis.
4. Patronatus jure demto.	8. Manumissio in Ecclesiã.
	9. Manumissio per epistolam privatam.

Servus ad
clerum pro-
movendus
debet ma-
numitti.

Non oportere servos ad Clerum promoveri, aut monachos fieri, nisi libertate donati sint à dominis suis, constat *can. 6. & 7. dist. 57. can. 81.* ex his, qui Apostolorum feruntur. Et Synodi Gangrensis *can. 3.* Calchedonensis *can. 4.* Vide Arsenium in Synopsi. Tum decretis Leonis Papæ *c. 1.*, & Gelasii *c. 14.* Et Imperatorum quoque sanctione *l. 16. C. de Episc. & Cler.* ubi censibus annotati prohibentur ad Clericatum adspirare: Id est adscriptitii, instar servorum. Confer Balsamon. in *Sylloga Ecclesiasticarum Constitutionum lib. 1. n. 36. & 37.* Hoc itidem constat ex Synodo Aurelianensi III, sub Childeberto Rege *c. 21.* quod ita habet: *Ut nullus servilibus colonariisq; conditionibus obligatus juxta statuta sedis Apostolicæ ad honores Ecclesiasticos admittatur, nisi te-*

sta-

flamento aut per tabulas confiterit eum absolutum: Et cap. 23. Considerans piissimus Imperator, non debere Christi ministros obnoxios esse servituti humane, statuit, ut, quicumq; ex servili conditione, conciliante scientia & morum probitate, ad ministerium altaris adsciscerentur, primum manumittantur à propriis dominis, vel privatis vel Ecclesiasticis, & tunc demum gradibus altaris induantur. Junge Aimonium lib. 5. c. 10. Kapitulares l. 1. c. 88. de Servorum ordinatione & c. statutum est, ut nullus Episcoporum deinceps eos ad sacros ordines promovere presumat, nisi prius à dominis propriis libertatem consecuti fuerint. Quod ipsum iisdem verbis refertur ex incerto quodam consilio Toletano à Burchardo lib. 2. c. 31. & ab Ivone Decreti part. 6. c. 182. In eandem sententiam citatur ab eodem Burchardo & Gratiano autoritas Leonis P. P. Et Nov. 123. c. 17. Si servus sciente & non contradicente domino in Clero ordinatus fuerit, ex hoc ipso, quod constitutus est, liber & ingenuus erit. Si verò ignorante domino ordinatio fiat, licet domino intra spatium unius anni & servilem fortunam probare, & suum servum recipere. Id quod non solum in privatorum, sed & Ecclesiarum familiis obtinebat. can. 4. d. d. 54. Quare ab ipsis dominis libertatem ut consequerentur prius can. 6. & 7. vel ab Episcopo, si servi essent Ecclesiæ. can. 4. vel domini consentirent. c. 1. aut saltem scienter non contradicerent. d. can. 20. d. dist. oportuit: Imò & ignorante domino poterat nihilominus liber fieri & ordinari, si dominus intra annum eum non vindicaverit. d. can. 20. Nam liberum est domino dare libertatem, servo post ordinationem. c. 6. oportuit igitur, ut dominus daret libertatem legitimam, atque libertatis charta ante ordinationem in ambone publicè legeretur, & si nemo contradiceret, publicè consecraretur. c. 2. & 12. d. dist. Ut sub scripturæ testimonio vel legitimâ transactione concessa sit libertas, atque ut libertatem dando domini nullum in eis obsequium patroni retineant. can. 4. excepto peculiò, quod retinere possunt can. 8. ita, ut si domini sibi in eis jus patronatus retinuerint, non debeant promoveri. d. c. 4. & c. 24.

Sciendum autem cum religio primum Christiana in occidentem propagaretur, tres manumissionis fuisse modos: Nempe

per

*Etiam servg
Ecclesiæ.*

*Nisi domi-
nus intra
annum eum
nō vindicet.*

*Patronatus
jure demto.
In occiden-
te tres modi*

*manumit-
tendi.*

*Manumissio
per denarium.*

per denarium, ante Regem; Dein in Ecclesia, & denique per Epistolam privatam. Manumissio per denarium ex L. Salicâ fiebat, auctoritate Regis, eoque præsentem, excusum nummum de manu servi, qui manumittendus veniebat, per manum domini vel cujuscunque alterius, ut docent Veteres formulæ apud Franciscum Pithoeum: *Nos verò manu propriâ excutientes de manu supra dicti N. denarium, vel nummum, vel argenteum, vel aureum, vel dragmam, vel festertium, vel minam.* Et in veteri charta Ecclesiæ Lugdunensis apud eundem Pithoeum ad L. Salicam tit. 28. *Servum juris vestri manu propria, & manu illius excutientes denarium secundum L. Salicam liberum cum omnibus, quæ habet vel acquisiverit, fecimus.* Est simile exemplum, quod profert Bignonius doctissimus, ex Tabulario Martini Turonensis, quod ita habet: *Carolus Imperator Augustus &c. Adalgarius Levita petiit, ut Imperiali more præceptum fieri juberemus. Decernimus, ut more prædecessorum nostrorum, Imperatorum & Regum in manu ipsius Leutharti denarius excutiat, ut à præsentem die idem Leuthartus semper & ubique omnibus locis liberatus valeat uti propriâ potestate absque alicujus resultatione aut contradictione, & quoque ei libuerit, omnibus modis liber, & velut nobili prosapia genitus esset, liberaliter per nostram auctoritatem pergat. Hanc præceptionem manu nostrâ firmavimus, & annulo nostri Imperii sigillavimus. Amalbertus Notarius ad Vicem Autberthi Archicancellarii. Data XV. KL. Julii. Anno Incarnationis Dominicæ DCCCLXXXVI. Indictione V. Imperii Caroli VII. Equidem hoc caput Legis Salicæ hodiè non extat, fit tamen ejus mentio. tit. 28. Si quis servum alienum ante Regem per denarium ingenuum manumiserit. Etiam de hac manumissione est titulus in L. Ribuaris tit. 59. Et apud Marculphum lib. 2. c. 22. habetur formula talis:*

Præceptum Denariale:

Et quia Apostolicus, aut illustris vir ille servum suum, nomine illum, per manum illius ad nostram præsentiam jactante denario secundum L. Salicam dimisit ingenuum, ejus quoque absolutionem per præsentem auctoritatem firmamus: Præcipientes enim, ut sicut & reliqui mansoarii

soarii (Mansarii. Ita dicebantur, qui alias coloni, colonarii) qui per talem iuramentum à iugo servitutis in presentia Principum noscuntur esse relaxati ingenui, ita & à modo memoratus ille per nostrum preceptum plenius in Dei nomine confirmatum nullo inquietante, perennisq; temporibus cum Dei & nostra gratia valeat permanere, bene ingenuus & securus. Et talis manumissus dicebatur Libertus denarialis. Benedictus Levita Capitularium lib. 6. cap. 208. ex Pini Italiae Regis legibus tit. X. Homo denarialis non antea hereditare suam agnatione poterit, quam usq; ad tertiam generationem perveniat.

Manumissionem in Ecclesia quod attinet, fiebat illa per chartam seu tabulam. Extat ejus formula inter formulas Legum Romanarum, quae ita habet:

Ingenuitas.

Qui debitum sibi nexum relaxat servitium, in futuro apud dominum sibi retribui confidat. Igitur ego in Dei nomine ille, pro remedio anime meae & aeternae retributione servum juris mei, nomine illum, ingenuum esse precipio, & in sacrosanta Ecclesia beatisimi Sancti illius, sub presentia Sacerdotum ibidem consistentium ante cornu Altaris ab omni vinculo servitutis eum absolvo, ita, ut deinceps, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisset natus, vel procreatus, eat, pergat partem, quam maluerit, & sicut alii cives Romani vitam ducat ingenuam. Et si aliqua procreatio filiorum vel filiarum ex ipso orta fuerit, similiter vivat ingenua, & nulli heredum meorum, nec cuiusquam, alii personae quicquam debeat servitutis, nec libertinitatis obsequium, nisi soli Deo, cui omnia subiecta sunt, vel pro cuius amore ipsum devotus obtuli; patrocinium & defensionem cuiusquam, se elegerit, in omnibus illius perfruatur arbitrio. Si quis vero, quod futurum esse non credo, si fuerit aliquis ex heredibus meis, vel qualibet persona, quae contra hanc ingenuitatem venire, aut eam refragare presumerit, illud, quod repetit, non vindicet, & insuper contra cuius litem intulerit, sol. LX. componat: & praesens ingenuitas meis, vel bonorum hominum manibus roborata cum stipulatione subnixae, omnique tempore maneat inconvulsa.

D

De-

Manumissio
per episto-
lam priva-
tam.

Denique per Epistolam privatam manumissio legibus Romanis quoque fiebat. *l. qui absentis. 38. ff. de A. P. Cajus lib. 1. Inst.* Necessum verò erat, ut adhiberentur ex Constitutione Justiniani quinque testes, qui cautioni hujus manumissionis à domino scriptæ vel signatæ subscriberent. *l. un. §. 1. C. de Lat. lib. toll.* Et hoc modo manumissi dicebantur *Liberti Chartularii & Tabularii*, ut & qui in Ecclesia servitute liberati fuerant. *Capitul. lib. 6. c. 208.* Formula talis est *lib. 2. c. 23.* apud Marculfum :

Ingenuitas à die presente.

Qui debitum sibi nexum relaxat servitium, mercedem in futurum apud dominum sibi retribuere confidat. Igitur ego in Dei nomine ille, & conjux mea illa pro remedio animæ nostræ vel retributione eternâ, te illum, aut illum, ex familia nostra, à presenti die, ab omni vinculo servitutis absolvimus. Ita, ut deinceps, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, vitam ducas ingenuam, & nulli heredum ac proheredum nostrorum, vel cuicunq; servitium, nec libertinitatis obsequium debeas, nisi soli Deo, cui omnia subiecta sunt: peculiari concessio, quod habes, aut deinceps elaborare potueris. Si tibi necessitas ad tuam ingenuitatem tuendam, contigerit, absq; ullo præjudicio ingenuitatis tuæ, defensionem Ecclesiæ, aut cujuscunq; te eligere placuerit, licentiam habeas, & vitam semper benè & integrè ducas ingenuam. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, nos ipsi, quod absit, aut aliquis de heredibus nostris, vel qualibet opposita persona contra hanc ingenuitatem tuam venire aut eam infringere conaverit, aut te in servitio inclinare voluerit, divina illum ultio subsequatur, & à limitibus Ecclesiarum, vel à communionem extraneus efficiatur. Et insuper inferat tibi cum cogente fisco auri lib. 1. & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens ingenuitas omni tempore firma permaneat stipulatione subnixâ.

Cum itaque sine domini consensu saltem tacitò non liceret Episcopo manumittere, quid est, quod Innocentius III. ait, *c. 3. X. Qui filii sint legit.* etiam scienter manumissum ab Episcopo servitutis jugum evadere? Præsertim cum Gelasius Episcopis per Lucaniam rescribat, Episcopum hoc modo servos ordinantem proprii

prii honoris periculum & communionis subire. *can. 12. b.* Sed videtur istud Gelasii in observantiam nunquam satis adolevisse. Hinc in concilio Aurelianensi I. statutum, ut Clerico in officio permanente, æstimationem servi in duplum præstaret domino Episcopus. *can. 19. b.* Quo procul dubio respexit Innocentius. Servus autem, quo minus liber maneat, ut affirmat Innocentius, obstat *c. 2. d. dist. 54.* ubi dicitur, gradu eum excidere, ejusque conditionis fieri, cujus fuerat antea. Hæc ut concilientur, & veritas constet dicto ab Innocentio, distinguunt quidam inter Clericos simplices & Sacerdotes vel Diaconos. Hos enim non retrahi ad servitutem, sed manere in ordine. *c. 9.* At Clericos simplices vel reddi dominis. *can. 9. & 10.* vel si Clerici maneat, aliud onus eis imponi debere. *v. g. si fuerint adscriptitii, ut agriculturam continent. can. 20.*

CAP. XVI.

Ad cap. unicum x. de obligatis ad ratiocinia.

SUMMARI A.

1. Unde capitulum petitum.	4. Variæ lectiones.
2. Ubi exstet alibi.	5. Causa prohibitionis.
3. Magnus, Episcopus, non Augustinus: Sed Astiagensis.	6. Emendatio textus.

Desumptum est hoc capitulum ex concilio Carthaginensi primo, capite octavo. Licet caput nonum legatur apud Burchardum *lib. 2. c. 36.* Et ab Ivone *parte 6. c. 137.* Hoc capitulum exstat etiam apud Gratianum, & est tertium *distinct. 54.* ibi in veteribus editionibus ante Gregorium XIII. legabatur: *Ex concilio Maguntinensi*, ut notat Ant. Augustinus, & ex eo emendatores Gregoriani. Emendatum verò ex Gratiano, Burchardo, Ivone, & compilatione primâ.

Porro in textu dicitur: Magnus, Episcopus August. *MScrum Magnus,*
Salanum unum habet, Mannus; Sed rectè, Magnus, nomen Episcopi proprium. *Episcopus*
Liber Barcinonensis legit; Magnus Episcopus

*Non Augu-
stinus.*

*Sed Astia-
gensis.*

*Causa pro-
hibitionis.
Emendatio
sexus.*

Augustinus, quasi de Aurelio Augustino, Episcopo Hipponensi sermo sit. Perperam. Sunt enim hæc Augustino antiquiora, ut rectè Antonius Augustinus, ad tempora Constantii post concilium Sardicense pertinentia. Pro Augustensis, Gratianus habet, Astiagensis, secutus Burchardum atque Ivonem. Rectè, uti habet & liber conciliorum. Sententiam hujus capituli confirmat can. 33. Fulgentii Ferrandi; Ut Clerici, apothecarii, vel ratiocinatores non ordinentur. Nempe propter præscriptionem fori, ne causam cogantur dicere coram iudice seculari. In primis si in administratione commisissent fraudem, unde futurum, ut Ecclesia infamaretur. Quæ ratio redditur in textu hic. Et perperam antea legebatur: Ecclesia infirmatur, vel ab Ecclesiâ infirmantur.

CAP. XVII.

Ad tit. De corpore vitiatis ordinandis
vel non.

Ad capitul. 1. & 2.

S U M M A R I A.

1. Inscriptio suppletur.	4. Ad quem directum.
2. Salernum urbs, qua corpus S. Matthæi servatur.	5. Emendatur lectio.
3. Capit. 2. b. 1. est iidem Alexandri.	6. Ant. Augustinus notatur.

*Inscriptio
suppletur.
Salernum,
urbs, quâ
corpus S.
Matthæi
servatur.*

Capitulum primum est Alexandri III. Ad quem directum fuerit non additur. Supplendum itaque est ex eâ collectione, quæ est post concilium Lateranense parte 26. c. 4. 5. 6. nempe, Salernitano Archiepiscopo. Salernum, urbs maritima regni Neapolitani, & Academia vetus, gaudetque titulo Principatus. Ibi & corpus S. Matthæi apostoli asservari creditur. Additur in primâ compilatione: *Pars cap. Licet pr.* Id est; Licet præter solitum, ut constat ex c. 3. x. de Judic. & c. 7. de homicidio, uti habetur in d. parte 26. post concilium Lateranense.

Cap.

Capitulum II. est ejusdem Alexandri, ut docet compilatio. I. *Capitulum*
 Sed ad quem? Cistrensi electo, eadem compilatio. Lege; *Ci-* *2.b.2. est iti-*
cestrensi. Errat enim Ant. Augustinus, cui hæc lectio displicet, *dem Alex.*
 & tanquam singulare notat, ordinem Cisterciensium Monacho- *Ad quem*
 rum, ordinem Cistrensem appellari. Unde suspicatur, hunc *directum.*
 non Episcopum electum, sed Cistrensem Abbatem fuisse. Vo- *Emendatur,*
 cem enim, Cistrensi, non ordinem respicere, sed locum, nec de *lectio.*
 monasterio loqui, sed Ecclesiâ & textus & sensus volunt. De *Ant. Augu-*
 Ecclesiis agi Anglicanis, quæ Archiepiscopo Cantuariensi sub- *stinus nota-*
 sint, verba produnt *singulis vestris*, habet textus: Nempe in Eccle- *tur.*
 siis Anglicanis, de quibus præcessit. Quo magis hæc compare-
 ant, ecce capitulum integrius ex compilatione primâ: *Cum de tuâ*
 & aliorum electione, quæ sunt in quibusdam Ecclesiis Anglicanis e-
 lecti in præsentia nostrâ & fratrum nostrorum questio mota fuisset,
 & singulis vestris quadam objicerentur, tibi objectum est, quod in o-
 culo maculam habebas, & quod fueris Canonici filius: Attendentes
 itaq; prudentiam & honestatem tuam, & volentes te nostra gratia &
 dilectionis prærogativâ gaudere, venerabili f.n.R. Cantua. Archiepi-
 scopo A.S.L. (fratri nostro R. Cantuariensi Archiepiscopo Apostoli-
 cæ sedis Legato) dedimus in mandato, ut pro eo, quod Canonici filius
 diceris, in promotione tuâ ex multâ dispensatione procedere non post-
 ponat. De maculâ verò, quam in oculo habere diceris, hoc prædi-
 cto Archiepiscopo mandamus, ut consiliò suffraganeorum suorum &
 præsertim venerabilium fratrum nostrorum Exonen. & Wigor.
 Episcoporum, quod exinde sibi visum fuerit, exsequantur. Et re-
 liqua.

CAP. XVIII.

Ad capp. 3. 4. 5. & ult. de corpore vitiatæ.

SUMMARI A.

1. Capit. 3. ad quem scriptum sit,
dubitatur.	4. Leontius ob commercium ju-
vencula castratus.
2. Varmium, Varadinum,	5. Origenis ordinatio cur à Deme-
trio improbatæ.
3. De his quibus virilia ademta.	

D 3

6. Vi

6. *Vi castrati.*7. *Tigrius.*8. *Eunuchi nati.*9. *Canon Nicenus hac de re.*10. *Qui ob periculum lepræ, vel epilepsiæ se exciunt.*11. *Balsamonis sententia.*12. *Castrati non laborant leprâ.*13. *Capitulum ultimum.*14. *Barræ ferrea.*

Capit. 3. ad quem scriptum sit, dubitatur.

Varmium,

Varadinum.

De his quibus virilia adempta.

Leontius ob commercium juvenculæ castratus.

Origenis ordinatio cur à Demetrio improbata.

Vi castrati.

Tigrius.

Eunuchi nati

Canon Nicenus hac de re.

Capitulum III. est Clementis III. ad Variensem, Varinensem, Varensem, Episcopum, nescio cujatem. Varense concilium in Africâ meminit notitiâ Imperii. Varense concilium ponitur in Decreto Gratiani *can. 15. c. 13. q. 2.* Vari-na Daciæ Ripensis urbs in libro notitiæ. Est & Varmiensis urbs Episcopalis in Borussia. Cujus Episcopus sedem habet Brun-bergæ? Est & Varadinum urbs Episcopalis Hungariæ Transdanubianæ sub Archiepiscopo Colociensi. Agitur autem in hisce tribus capitulis de his, quibus virilia adempta. In primo quidem de quodam Bartolomæo, qui in cunabulis sectus fuerit, an in Presbyterum promoveri possit. Quod non possint esse clerici *can. 1.* concilii cautum est. Causam canoni dedisse autumant Leontium, qui accusatus de commercio cujusdam juvenculæ mulieris se ipsum castrandum dedit, quo ita liberè ejus commercio frui posset. Sed nihilominus sacerdotio privatus fuit, eaque de causâ ad Arianos defecit. *Socrates lib. 2. hist. Eccl. c. 21. Theodor. 2. 24. & Antiochiæ Episcopus creatus est. Origenis etiam ordinatio propterea à Demetrio Alexandriæ Episcopo damnata est, Euseb. lib. 6. hist. Eccl. c. 8. Epiph. 2. her. 64.* Excipit autem dictus canon, qui vi & necessitate excisi sunt. Sic Tigrius quidam natione barbarus & Eunuchus, sed non à nativitate, libertatem consecutus ad presbyterii dignitatem evehctus est. *Sozomenus lib. 6. c. 15. & lib. 8. c. 24.* καὶ Τίγριος ἦν βαρβαρὸς τὸ γένος, ὅτι ἐκ γενετῆς εὐνῆχος μετέχεν ἐλευθερίας εἰς πρεσβυτέρους ἀξίας περιελθὼν. Excipiuntur præterea etiam qui Eunuchi sunt nativitate, cujusmodi Dorotheum Antiochiæ Episcopum fuisse refert Eusebius *lib. 7. c. 32.* Dicit capitulum nostrum Niceno concilio statutum, ne sint in clero, qui affectaverint, ut ab aliis abscindantur: Et ita est in canone; ὡσαύτως τὸ πρόδηλον ὅτι παρὰ τῶν ὀπιτηδευόντων τὸ πρῶγμα ἢ τολμῶν-

μόνων ἐαυτὰς ἐκτέμνειν εἴρηται ἄτως εἰπτες ὑπὸ βαρβάρων ἢ δὲ
 ποσῶν εὐνεχθῆσαν, τὰς τοιάτας εἰς κλήρον προσιέται ὁ κανὼν.
 Talis fuisse videtur ille apud Justinum Martyrem in apologiâ ad
 Antoninum Pium, qui se castrare volens prius à Præfecto Ægypti
 veniâ edicti petiit. Hoc enim sine Præfecti permisso fieri nefas esse
 Medici, qui illic erant, asseverabant. Vide Justell. *ad can. 1. concil.
 Niceni*. Cæterum in nostro capitulo in cunabulis sectus proponi-
 tur Bartholomæus, id est, Ectomia. Vide Cujac. in *L. 6. ff. de lib.
 & post.* Eadem ratio est, siue thibiæ sint, id est, per collisionem, si-
 ve thlasia, per contusionem & compressionem virilibus orbat. In
 cap. 4. Proponitur B. Presbyter, qui credens se obsequium præstare
 Deo, fecit sibi virilia amputari, quo cum dispensat Pontifex, ut
 sacerdotio fungi possit, excepto altaris ministerio. Quod mi-
 rum, & contra canonem Nicenum videtur. Crassa est in Pres-
 bytero Juris Canonici ignorantia, quæ vix excusationem, nedum
 veniam meretur.

Porro capite V. Presbyter, qui ob periculum lepræ sibi virilia
 absciderat, sacerdotale officium retinet. Aliter censuit Ivo *Epist. 233.* ubi meminit Monachi, qui se propter epilepsiam curandam eu-
 nuchisavit: Nimirum secundum rigorem canonum statuit, nec
 ad altiorem gradum eum promoveri posse, nec in eo, quo erat or-
 dine ministrare. Si enim secundum Nicenos canones illi ab ec-
 clesiasticis officiis removentur, qui se abscindunt obrentu servan-
 dæ castitatis, multo magis esse removendos, qui se eunuchizant,
 causâ curandæ corporalis agritudinis. Alia ratio est si non ob pe-
 riculum futurum morbi, sed in ipso periculo à Medico quis exse-
 catur. Id enim concilium Nicenum permittit. Et putat Balsa-
 mo *ad c. 1. Nicenæ synodi & ad can. 23. Apostol.* clericum non posse
 castrari propter morbum sine auctoritate Episcopi, allatâ Justinia-
 ni Novellâ, de Eunuchis, quæ statuit etiam propter morbum ne-
 minem impunè castrari.

Cæterum constat ex Actio *lib. 13. c. 125.* castratos hoc lepræ
 morbo non laborare. Eodemque remedio puerum, qui postea
 fuit in obsequiis sacrarum Virginum Monasterii S. Radegundis
 apud Pictavos curatum narrat Gregorius Turonensis *lib. 10. c. 15.*

Ca-

*Capit. ult.**Barra ferrea.*

Capitulo ultimo scribit Honorius Episcopo Engolismensi, Guilielmo, sive Rudolfo 37. vel 38. Episcopis, de quodam Thomâ Monacho S. Amantii de Brixiâ, vulgò de Brices, ordinis S. Benedicti, ut habetur compilatione V. cujus monasterii Abbas est Archiepiscopus Tolosanus, ut refert Cironius. Huic Thomæ adhuc puero *Barra* ferrea unguem pollicis dextri excusserat. Legendum forsan est *barta* ferrea, genus ascie vel securis, vox Germanica, eine *Bahyte*. Glossæ Isidori: *Barro*, genus organi, puta, ad secandum. Sic & Reinesius, amicus quondam meus, *vñ çv á-γλοis*, Isidorum de securicula brevioris manubrii accipit, quod est *εργαλειον χειρωνακτων*. Græcorum autem *βαρδαικιον*, quod erat missile sectorium huc referre scitius quàm verius videtur.

CAP. XIX.

Ad tit. XXI. De digamis non ordinandis.

S U M M A R I A.

1. Digamia quotuplex?

3. Digamia improbata etiam ab hæreticis & Ethnicis.

2. Canones veteres hac de re.

*Digamia quotuplex.**Canones veteres hac de re.**Digamia*

Digamia tripliciter capitur. Primò quando quis eodem tempore duas habet uxores. Deinde quando quis priori matrimonio soluto secundas nuptias contrahit. Denique priori conjugè per divortium dimissâ cum altera superinducitur, præter causam adulterii. Nulla harum ab Ecclesia probata fuit. Nulli horum ad ordines admissi. Sed posteriores digami pœnitentiâ actâ ad communionem admittebantur, & de hac digamiâ accipiendi sunt canones veteres. Et quidem canon 8. Nicenus, ubi Catharis præcipitur, ut cum digamis communicent. Canon item NeoCæsariensis septimus & Laodicensis primus, ubi definitur, eos, qui liberè & legitimè binis nuptiis juncti sunt, neque clandestinum matrimonium inierant; exiguo tempore elapso, postquam precibus & jejuniis vacaverunt per indulgentiam communionem ipsis reddi.

Cæterum adeo digamia improbata est, ut nec Arrianis probare-

baretur, ut habet Epiphanius hæresi XXX. Hinc Josephus Tiberiadensis ne ab Arrianis invitus clericus fieret, secundas nuptias contraxit. Apud Gentiles Flamen dialis eadem castimoniâ coerceretur, ut est apud Plutarchum quæstionibus. Et Tertullianus exhortatione ad castitatem: Monogamia, ait, apud Ethnicos in summo honore est, ut & Virginibus legitimè nubentibus, univira promuba adhibeatur, & auspicii initium est. Item in quibusdam solennibus & auspiciis, ut prior sit univiro locus. Certè Flaminica non nisi univira est, quæ & Flaminis lex est. Trebellius Pollic de Calpurnia Titi Coniuge: Fuit sancta & venerabilis fœmina de genere Cesonianorum, quam majores nostri univiram Sacerdotem inter sacratissimas fœminas adorarunt.

33
improbata,
etiam ab
hæreticis &
Ethnicis.

CAP. XX.

Ad cap. I. II. IV. VI. de bigamis non ordin.

S U M M A R I A.

1. Capitulum 1. unde promptum. do habitum.
2. Aurelian. concilium III. quando habitum.
3. Pœnitentes qui?

Capitulum primum desumptum est ex concilio Aurelianensi 3. c. 6. quod anno Domini 540. celebratum est, Vigilio Pontifice sedente, regnante Childeberto Francorum, sub Consulatu Paulini junioris. Item ex Arelatensi tertio c. 3. Vide Gratianum distinct. 55. c. 2. Ant. Augustinum ad Compil. I. h. t. quem compilarunt Gregoriani. Ait Capitulum: Ut bigami vel pœnitentes. Pœnitentes intelliguntur illi, qui post baptismum pro homicidio aut pro diversis criminibus gravissimis que peccatis publicam pœnitentiam gerentes sub cilicio divino fuerint reconciliati altari, ut habet concil. Tolet. 1. c. 2. & ex eo Martinus Bracarenis collectione canonum cap. 23.

Capitulum
I. unde
promptum.
Aurelian.
concilium 3.
quando ha-
bitum.
Pœnitentes
qui.

Capitulum II. est ad Spalensem Archiepiscopum. Quis iste? Spalis olim, quæ nunc Hispalis, Sevilla, urbs Archiepiscopalis Hispaniæ. Compilatio prima, Spoletano habet, perperam. Alias lectiones cumulant Gregoriani in notis hîc, quos vide, si tanti.

Capitulum IV. est Innocentii III. ad Ratisponensem Episcopum, ut est apud Raimundum. Variat tamen lectio. In tertiâ compilatione legitur Wtilamensi, Wtilamensi. Duo MSCta Salana optimæ notæ: Ratislaviensi. Unde non dubito rescribere: Vratislaviensi. Quam vocem supra quoque capitulo 27. de Rescriptis restituimus. Ecloga II. cap. 18. pag. 45. Summa autem capituli est, eum, qui mortuâ uxore ad sacra promotus cum secundâ de facto contraxit, eamque cognovit, digamiæ pœnam incurere, licet digamus non sit. Digamus propriè non est, quia secundæ nuptiæ jure canonico sunt irritæ, & de facto tantum tenent, *c. sanè. de etate & qual.* Ideo licet talis intentionem & animum habeat secundum matrimonium contrahendi, vel, ut Pontifex loquitur, affectum intentionis cum opere subsequuto habeat, in matrimonio vivendi, propriè tamen digamus non est, sed digamiæ tamen pœnam incurrit. Bigamus, inquam, non est, non propter sacramenti defectum, id est, non propterea, quod matrimonium consistere non possit in eo, qui unam habuit uxorem, & post susceptionem ordinis sacri aliam duxit: Neque enim pluralitas uxorum hîc est: Sed quia contra votum prius affectat inire aliud matrimonium, ideo ratione affectus illiciti pro digamo habetur. Capitulum VI. apud Raimundum inscribitur Lugdunensi Archiepiscopo: Sed in compilatione IV. habetur, D. Archidiacono Lundunensi: Sic & duo MSti Salani, Archidiacono: Unus autem optimus, Lundoniensi.

CAP. XXI.

Ad Tit. XXII. de Clericis peregrinis.

Additur in compilatione primâ ad rubricam:

*Et eis sine literis non recipiendis, quæ
verba omisit Raymundus.*

Ad capit. I. & III.

S U M M A R I A.

1. Rubrica integratur.

2. Capit. I. non est Alexandri IV.

3. Ejus

3. <i>Ejus summa.</i>	11. <i>Probatum per hos intelligi honoratiores.</i>
4. <i>Epistola ecclesiastica.</i>	12. <i>Ratio cur systatica non nisi honoratioribus data.</i>
5. <i>Origo epistolarum ecclesiasticarum.</i>	13. <i>Litera dimissoria.</i>
6. <i>Species & nomina varia epistolarum.</i>	14. <i>συνθήματα γραμμάτων.</i>
7. <i>Dua Canoniarum species, εἰρηνηκῆ καὶ συστατικῆ.</i>	15. <i>τυποματῆς, Formatae.</i>
8. <i>Systatica cui dabantur.</i>	16. <i>Origo Formatarum.</i>
9. <i>Ἐπιτομή.</i>	17. <i>Blondellus non nisi tredecim Formatas reperit.</i>
10. <i>Ὁ ἐν Ἐπιτομῇ, an suspecti?</i>	

Est Alexandri III, etsi exemplaria quaedam quartum citent: *Rubrica in-*
Sed perperam, cum, ut notant Gregoriani, tempore com-
regatur.
 pilationis Raymundanae nondum erat Alexander aliquis *Capit. I. non*
 quartus. Peregrinos ad ordines non admittendos, quos *est Alex. IV.*
 Ζέξος vocat *can. 32. Apostolorum*, nempe qui sunt ex aliena diocesi, *Ejus sum-*
 habetur *can. Illud quoque, 1. & can. primatus. 6. dist. LXXI.* nisi habeat *ma.*
 literas dimissorias a suo Episcopo. Hoc amplius Transmarini,
 id est, Afri debebant non solum instructi esse literis, non quae u-
 nius: Sed quinque Episcoporum sigillis essent munitae. *cap.*
1. b. t.

De Epistolis hisce ecclesiasticis multa habentur passim: Nos *Epistola Be-*
 pro instituti ratione quantum sufficere visum. Origo Epistolar. *clesiastica.*
 Ecclesiasticarum videtur antiquissima, & ab Apostolis inde rece- *Origo Epi-*
 pta, ad eum finem, ut & christiana religio latius propagaretur, & *stolarum*
 ne sub specie communionis cum fidelibus infideles & haeretici in *Eccl.*
 Ecclesiam irreperant, & ὑποτύπωσιν τῶν ὑγκαινάντων λόγων cor-
 rumperent. Fuerunt autem harum Epistolarum nomina varia. *Species &*
 cum in Ecclesia Graeca, tum Latina. Scribebant enim Patres fre- *nomina va-*
 quentissimas literas & vel singuli vel plures unam, pariterque modo *ria Epistol.*
 ad singulos seorsum, modo ad plures conjunctim. Quot fuerint
 harum genera, non adeo liquet. Variarum enim occurrunt appella-
 tiones, quae tamen diversarum specierum esse non videntur.

Duarum meminit canon undecimus synodi Chalcedonensis: *Dua Canon.*

Πάντας τὰς πενήτας καὶ δεοῦντας ἑπικερίας μὴ δοκιμασίας ἑπισκο-
 πείων καὶ εἰρηνικῶν καὶ εὐσεβῶν ἐκκλησιαστικῶν μόνους ὀδεύειν, ὡς οὐκ ἔστιν, καὶ
 συστατικῶν. μὴ συστατικῶν, ἀλλὰ τὸ πᾶσι συστατικῶν ἑπισκοπῶν προσηκῶν τοῖς ἕσιν ἐν
 ὑπολήψει μόνους προσώποις παρέχεσθαι, i. e. omnes pauperes & qui
 auxilio indigent cum examinatione, viam statuimus ingredi cum epi-
 scolis seu pacificis ecclesiasticis, & non cum commendatitiis. Quia li-
 teras commendatitias iis solis personis quæ sunt suspectæ (quæ sunt in
 existimatione) præberi oportet.

*Systatica
 cui daban-
 tur. ὑπόλη-
 ψις.
 ἐν ὑπόλη-
 ψει, an su-
 specti?
 Probatur
 per hos in-
 telligi ho-
 noratioris.*

Cum dicit canon, pauperibus
 commendatitias non dari, sed solum pacificas, quia commenda-
 titiæ non nisi τοῖς ἐν ὑπόληψει ἕσιν præbeantur, inde quidem con-
 stat, differre commendatitias inter se & pacificas, constat & hoc
 pauperibus solis & indigentibus pacificas dari: Sed cui dandæ ve-
 niant συστατικῶν, non liquet, ob ambiguitatem vocis, ὑπόληψις,
 quâ usus est canon iste, tam reprehensionem, quàm opinionem &
 existimationem significante. Zonaras, Balsamo, Blastares, τὰς ἐν
 ὑπόληψει accipiunt, personas suspectas. Sed verius videtur, in-
 telligendos esse, qui in aliquâ existimatione existant, ut Gabriel
 Albaspinæus in observationibus sentit.

Frequentior enim hæc est significatio, Justinianus Nov. 123. c.
 24. ὅν πάντες οἱ μοναχοὶ, οἱ καλλιῶν ὑπόληψεως ἐπιλέξονται. Ac-
 cedit Cujacius, græcè doctissimus, qui in cap. 5. x. de Cler. non resid.
 hæc verba, τοῖς ἕσιν ἐν ὑπόληψει ita reddit: *Qui sunt in reputatione.*
 Sed & Rhegino Prumiensis ita reddit, nempe honoratioribus. Et
 facit huc quod in testium qualitate idem Justinianus requirit, ut
 sint ἐν ὑπόληψει, bonæ existimationis. Porro facit & ratio, quam
 urget Albaspinæus. Si enim οἱ ἐν ὑπόληψει notant suspectos,
 quæ est ratio propter quam solis pauperibus denegantur commen-
 datitiæ. An non & hi suspecti fieri possint, sive jure sive injuriâ?
 Cur igitur his omni potius misericordiâ dignissimis denegantur
 commendatitiæ, quæ ex mente dissentientium omnibus suspectis
 erant præbendæ. Quin quia constat, dari commendatitias pluri-
 bus, quam τοῖς ἐν ὑπόληψει, ut separatis communionem, ignotis, reis
 postulatis, malè determinasset canon hos, quibus dandæ systaticæ,
 si solis suspectis debebantur. Qua re concludam verbis Albaspi-
 næi; prout exhibet ea Dn. Meyerus, Theologus Helmstadiensis ce-
 leber.

leberrimus: Possumus, inquit, hunc canonem enodare, si dixerimus, consentaneum non fuisse proletario cuilibet, egeno nimirum & accisis opibus aut sententiam passo, in exilium, vel ad metalla aut Casarem appellante commendatitias indulgere: Nam si Ecclesia promiscuè & indifferenter quarumcumq; personarum tutelam suscepisset, hæc passivitas Ecclesiæ dignitatem apud Principes & quosvis magistratus non minimum imminuisset. Quod si causa pauperum, orphanorum, viduarum, aut ad irremediam damnatorum æquitate nitebatur, & eâ ratione patrociniū Ecclesiæ desiderabat, eo casu sequendus erat canon IX. concilii Sardicensis, qui statuit Diaconum destinari, ad Fratres & Coepiscopos, qui illo tempore in his regionibus morabantur, & his negotium dandum esse, ut hosce pauperes, quantum possent, Ecclesiæ nomine juvarent. At commendatitias dare quibusvis pauperibus, concilium Calchedonense, Sardicense insequendo, æquum non putavit. Summa est: Systaticæ non denegantur personis honoratioribus: non denegantur etiam quibusdam villioribus, & miserabilibus, siquidem causæ necessitas & miserationis ratio exoptulēt. Ratio, cur regulariter non nisi dignioribus dandæ erant, fuit hæc, quam Albaspinæus subjungit: Qui cum his literis proficiscebantur, sumptibus Ecclesiæ alebantur & longè lautius excipiebantur cum commendatitiis literis, præ his, qui tantum pacificas, aut communicatorias ferebant. Statuit ergo canon, personarum discrimen adhibendum esse, pauperibus nimirum abundè esse, si pacificas accipiant, quibus instructi, rebus ad victum necessariis procurarentur. Dabantur ergo Pacificæ Laicis peregrinantibus, ut ad communionem admitterentur & hospitalitatis jure gauderent.

Commendatitiæ autem & clericis & laicis dabantur, ab Episcopis & Metropolitanis, quarum fide in negotiis adjuvabantur, & lautè excipiebantur, quippe digniores & alicujus existimationis. Fruebantur ergo, qui harum literarum comiteatū procurabantur, hospitio liberali, quod Gregorius Nazianzenus libro I. in Julianum testatur: Constituebat, inquit, Julianus Imperator etiam diversoria edificare, ac domos excipiendis hospitibus, simulq; humanitatem erga pauperes adjungere, cum aliam, tum eam, quæ in notis sive tesseriis epistolaribus consistit, quibus eos, qui inopiâ premuntur,

Ratio cur
systaticæ,
non nisi
dignioribus
datæ.

Litera di-
missoria.

συνθήματα
γραμμά-
των.
τετυπομέ-
να, Forma-
τα.

ex gente ad gentem transmittimus. Junge Sozomenum *lib. 5. c. 16.* Andream Schottum in *Procli chresto mathiam p. 55.* Et hæcenus de Pacificis & commendatitiis. Erant præter istas & dimissoria, quæ solis clericis dabantur, quibus non solum testatum facerent ferentes, se esse in societate fidelium, sed & bonâ cum gratiâ & veniâ discessisse facultatemque habere manendi in aliâ diœcesi & ministrandi, *can. 17. in Trullo & can. Apost. 15.* Et erant hæc tres epistolarum canonicarum species in universum communicatoriæ, quibus Episcopi in signum unitatis fidei & pacis inter se communicabant. Erant quandoq; etiam canonicæ hæc certis notis formata, tanquam symbolis & tessera, ne falsæ pro veris supponi possent. Hæc tessera & formæ Ἐπιστολιμαία συνθήματα & συνθήματα γραμμάτων appellabant, unde *συνθηματικῶς γράφειν* apud Procopium. Et ob hunc typum seu formam existimo in synodo Carthaginensi *cap. 23. τετυπομένης* appellari, id est, formatas. Et ita exponunt atque accipiunt Formatas viri quique eruditissimi, quos inter familiam ducunt ὁ πάνυ Cujacius *ad tit. 4. l. 3. Decretal. c. 5.* Carolus Labbeus in observationibus ad synopsis Basilicorum *p. 496.* Herman. Hugo de scribendi origine *c. 13.* Baronius ad an. 325. *n. 163.* Savaro ad Sidonium Apollinarem *lib. 6. Epist. 8.* Ab his divortium facit Jacobus Sirmundus notis ad Goffridum Vindocinensem, qui Formatarum nomen à sigillo, quo signabantur, arcessit. Aliter Blondellus, qui formatas appellatas vult, quæ characterē fraternitatis christianæ & formam præscriptam per regulas caritatis præferant, *de primatu in Ecclesiâ.* Sed à communi expositione non discesserim, & utique peculiarem formam habuisse, quæcunque tandem fuerit, opinor. Qui igitur peregrinabantur clerici, ejusmodi tesseras epistolares secum ferentes quocunq; pergerent hospitio suscipiebantur, illisque erant pro viatico. Vide Lucianum in *Peregrino.* Hinc Tertullianus hospitalitatis contesserationem dixit mutuato ἀπ' ἕξωθεν vocabulo.

Origo For-
matarum.

Quid sentiendum jam de Formatis istis? Quæ earum origo? Sunt qui primam earum originem è canonibus, quos vocant, Apostolorum repetunt. Et quidem *can. 12.* ubi *γραμμάτων, συστατικῶν* fit mentio, ut & *can. 32.* Sed poterant *συστατικῶν* esse, nec esse tamen

tamen formata. Passiva est sententia, sanctione quadam Niceni concilii de certâ formâ à Patribus concilii conventum fuisse, Quam formam vulgarit Atticus CPolitanus Episcopus. Ita apud Gratianum legitur, ex restitutione criticorum Gregorianorum, cum ante legeretur, *Abbatibus*. Eidem Attico adscribitur hæc Formatarum structura in actis concilii Chalcedonensis. Repræsentat eâ Papias in vocabulario, ex quo repetit Labbæus, & ut præ se fert, emendat: Gratianus in *can. 1. & 2. dist. 73.* duo exemplaria profert. Et canonis 2. formulam ab Attico CPolitanorum Episcopo editam inscriptio innuit. Blondellus curiosè omnes Formatas scrutatus ait non nisi tredecim invenisse, quas exhibebo:

Prima à Sirmundo edita ex Codice antiquarum formularum, in quâ Ebroinus Bituricensis, ad Magnonem, Episcopum Senonensem pro Dodoberto Parochiano scribit. Vixit hic Magno imperante Carolo M.

*Blondellus
non nisi tre-
decim For-
matas repe-
rit.*

II. Altera itidem Sirmundo debetur, quam proponit ad Sidonium Apollinarem, anno 817. scripta à Wolfeone Episcopo Constantiensi, ad Bernaldum Argentariensem pro Annone clerico.

III. Tetgaudi Trevirensis ad Carolum calvum & ejus Episcopos, anno 867.

IV. Est Johannis Episcopi Cameracensis, quâ Ursionem Presbyterum clero Gallicano commendat anno 865.

V. Liuvadus, Episcopus Venciensium in Provinciâ, scribit ad Wenitum Archiepiscopum Rothomagensem pro Wlfado Diacono. Anno 868. Vencium est locus Episcopalis in Galliâ, apud Gregorium Turonensem lib. 9. Meminit & liber provinciarum, ubi additur: Id est, Ventio. In alpibus maritimis, sub Archiepiscopo Ebrodunensi.

VI. Hedilus Episcopus Novidunensis scribit ad Didonem Episcopum Laudunensem, pro Arnegiso anno 892.

VII. Ejusdem Hedili ad Radulfum Episcopum Laudunensem pro Rogerio Diacono. 902.

VIII. Raginbertus Episcopus Vercellensis scribit Andream Episcopo Mediolanensi pro Walfredo Episcopo Iporediensi, quam

Fer-

Ferrarius ex codice MSCto Ecclesiæ Vercellensis dedit , anno 904.

IX. Est apud Ivonem Carnotensem Ratbodi Trevirensis ad Rotbertum Metensem pro Gislemaro Presbytero. A. 906.

X. Dadonis Episcopi Virodunensis ad Ratbodum Trevirensis.

XI. Exhibetur à Gratiano Dist. 73. c. 1. anno 1012, scripta à Burchardo Wormaciensi ad Walterium Spirensis, pro Hermano Presbytero Wormaciensi.

XII. Est in c. 2. dist. 73.

XIII. Est Durandi Episcopi civitatis Arvernorum ad Radulfum Episcopum Turonensem.

Quidquid autem de Attico isto fuerit, utrum hoc breviarium concilii Niceni fecerit, quod acriter pernegat Blondellus; non tamen inde conficitur, non fuisse certam formam, secundum quam componi conveniret formatas. Imo quia tam pauca hodie existant formatæ, magis inde firmatur, convenisse de arcanis formulis, inter aliquos Episcoporum, inter quos clavis legendi illas, ut vulgò loquimur, communicata fuit, ad eundem modum, quo hodie etiam de cryptographemate fit. Neque putandum, quam formulam Gratianus & alii ediderunt, solam, unicam & perpetuam fuisse, & quasi ex lege præscriptam, quidquid etiam Gratiani verba tinniant: Sed exemplar tantum unius atque alterius, prout & nominatur *can. 1. dist. 73.* ex his, quæ publicè innotuerint. Imò non ipsam Formatam, sed clavim potius ejus, quam Gratianus & alii edidit, forsan dixeris. Non, inquam, hæc una forma publicè lege præscripta fuit, quam ex necessitate Episcopi & in perpetuum, exprimere necesse haberent. Sed convenêrunt, ut arcana scripturæ in posterum, sed aliæ atque aliæ, prout inventio hæc vel illa placeret, usurparentur inter hos, quibuscum familiariter communicari solebat. Harum quasdam publicatas postmodum verisimile est, non amplius in usu mansisse: Sed de aliâ crypti cogitatum fuisse, clavibus, ut hodie invicem, arcana hæc reserantibus communicatis. Sed satis hac de re.

ECLOGA